

Blažek, Václav

Mirek Čejka osmdesátiletý

Linguistica Brunensia. 2009, vol. 57, iss. 1-2, pp. 236-239

ISBN 978-80-210-4891-1

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115136>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

The paper focuses on problematic consequences of Dobrovský's orthographical reform of writing of *i* after *c*, on a problem of artificial archaization of the Czech orthographic system and of the "democratization" (i.e. Marxist class oriented) reform of writing of foreign words in the 20th century.

Kopečný's criticism is oriented toward the whole orthographic tradition including the Baroque era, abandoned by Dobrovský and his followers.

The paper was edited by Ondřej Šefčík.

70. narozeniny prof. PhDr. Zdenky Rusínové, CSc.

13. června letošního roku oslaví paní Zdenka Rusínová, emeritní profesorka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a jedna z našich předních lingvistek, významné jubileum.

Její životní dílo i lidský charakter vystihl v jubilantčině portrétu uveřejněném ve sborníku *Život s morfémy* (2004) profesor Dušan Šlosar. Tento medailon psaný s úctou a přátelstvím posvěceným léty spolupráce si netroufáme překonat, jen k němu tiše odkazujeme.

Uplýnulo však dalších pět let, a ačkoliv se paní profesorka uchýlila na zasloužený odpočinek, zůstává i nadále spjata se svou mateřskou fakultou a s Ústavem českého jazyka. Pravidelné kursy oborů morfologie a slovtvorby, které po řadu dlouhých let vedla, předala svým žákyním a nyní již mladším kolegyním. Od podzimu 2007 nabízí studentům výběrovou přednášku zaměřenou na jazykovědný strukturalismus a poststrukturalismus, slovtvorbě pak je věnován kurs pro zahraniční studenty češtiny. Za posledních pět let ukončily pod jejím vedením úspěšně doktorandské studium a obhájily své práce tři doktorandky.

Do kolektivního díla *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* vydaného nakladatelstvím Academia roku 2007 přispěla profesorka Zdenka Rusínová kapitolou věnovanou slovtvorbě. V úvodu této kapitoly píše: „Vývoj gramatických disciplín se jeví nejen jako nárůst informací, ale i přeskupování myšlenkových struktur, do nichž se informace zapojují.“ Na tomto místě bych si ráda vypůjčila autorčina slova a poděkovala paní profesorce za to, že při svých přednáškách, seminářích i při odborných i osobních rozhovorech vždy kladla důraz nejen na svět informací, který dnes ve vědě vede, ale i na svět myšlenkových struktur, které sahají hlouběji a které umožňují promýšlet věci z různých úhlů pohledu. A právě s vědomím toho, že různé úhly pohledu nemají vést ke konfrontacím, ale ke vzájemnému obohacování, přistupovala a přistupuje naše oslavenkyně ke svým žákům. Svoboda, jíž si vždy vážila a již byla vždy ochotna hájit i za cenu osobního nepohodlí, byla, mohu to snad napsat, darem odpovědnosti a samostatnosti pro ty, kteří si dnes dovolují popřát jí do dalších let hodně tvůrčích sil, zdraví a spokojenosti.

A nakonec se také sluší poděkovat trochu osobněji:

Milá Zdenko, děkuji Ti, že jsi mě s laskavostí sobě vlastní a nenápadně naučila, že se nežije jen *vědou pro vědu* a že je to někdy velká *věda* tohle *vědět*.

Klára Osolsobě

Mirek Čejka osmdesátiletý

V roce 2009 se dožívá osmdesátí let Mirek Čejka (narozen v Olomouci 31.8. 1929). I když v této krátké zprávě jde především o shrnutí jeho publikační činnosti za poslední dekádu, stojí za to připomenout jeho odborné zájmy v celé jejich šíři. Z této dílčí bibliografie i těch předchozích (*SPFFBU* A 52, 2004, 177–79; *SPFFBU* A 37–38, 1989–90, 9–14) je zřejmá dominance bohemistiky v jeho aktivitách, a to z pohledu synchronního i diachronního. K tomu se druží ještě role lektora češtiny, které se Mirek Čejka zhostil v různých dobách a na různých místech (Peking – 50. léta, Londýn

– 60. léta, Regensburg – 90. léta). Nemalého ohlasu soudě podle citovanosti, se dočkaly Čejkovy práce slavistické, zvláště v kombinaci s aplikací lexikostatistiky a glottochronologie, jichž byl v českém prostředí průkopníkem spolu s A. Lamprechtem (Čejka & Lamprecht 1963; Čejka 1972). M. Čejka s A. Lamprechtem se též zasloužili o popularizaci tzv. nostratické hypotézy v české lingvistické obci (Čejka 1979, 1988; Čejka & Lamprecht 1984; Lamprecht & Čejka 1974, 1975a, b, 1977, 1978, 1981, 1992). Čejkovy bohemistické studie mají též obecně lingvistické výstupy (1996; s E. Lotkem 1974 a 1976). Z dílčích problémů se intenzivně zabýval kategorií desiderativa (1994, 1999) a syntaktickou rolí negace (1992). Mirek Čejka je také sinolog, i když na tomto poli zanechal mnohem silnější stopu jako pedagog než v publikační činnosti, přeci jen i tento zájem se v jeho bibliografii odrazil (Čejka 1991a, b). Poněkud kuriózně se projevila Čejkova kompetence anglistická. V 70. a 80. letech propůjčil své jméno překladům Antonína Přídala, když Přídalovo jméno bylo nežádoucí. Mirek Čejka si tak vysloužil několik výtahů, zato dodnes figuruje v Souborném katalogu České republiky i Národní knihovny jako překladatel u takových knih jako „Den zkázy v Britském muzeu“ od Davida Lodge z r. 1974 a „Hostující profesori“ od téhož autora z let 1980 a 1989, „Létající hospoda, Napoleon z Notting Hillu, Návrat Dona Quijota“ od Gilberta K. Chestertona z let 1975 a 1985, „Den pro Šakala“ od Frederika Forsytha z r. 1980, „Něco se stalo“ od Josepha Hellera z r. 1982 aj. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že knihy Johna Tyrrella *Czech Opera* (Cambridge: University Press 1988) pod titulem „Česká opera“ (Praha: Odeon 1992) a George Lakoffa & Marka Johnsona *Metaphors We Live By* (Chicago – London: The University of Chicago Press 1980) pod titulem „Metafora, kterými žijeme“ (Brno: Host 2002) přeložil skutečně Mirek Čejka.

Mirek Čejka přijímal vždy mezi prvními nové podněty a tvořivě je rozvíjel. Platí to nejen o kvantitativních metodách v jazykovědě a popularizaci nostratické hypotézy, ale též o přístupu k novým informačním technologiím, které zvládl s bravurou, již zastínil mnohé kolegy o generaci mladší (autora tohoto medailonku nevyjímaje). Přejme mu, aby i nadále odolával zubu času tak úspěšně jako dosud a nepolevil ve své tvůrčí produkci. Je zřejmé, že má stále co říci.

Reference

- ČEJKA, MIREK. 1972. Lexicostatic dating and Slavonic languages. *SPFFBU A* 20, 39–52.
- ČEJKA, MIREK. 1979. Cesta k rekonstrukci nostratického slovníku a gramatiky. *SPFFBU* 27, 35–43.
- ČEJKA, MIREK. 1988. Nostratická hypotéza a současná lingvistika. *Zápisník slovenského jazykovedca* 7/4, 4–10.
- ČEJKA, MIREK. 1991a. [zpráva] Hawaii Conference on Shang Civilization. *Oriental and African Studies* 26, 1990, Bratislava 1991, 219–223.
- ČEJKA, MIREK. 1991b. [recenze] *Early China*, Vol. 9–10, Berkeley 1983–85. *Oriental and African Studies* 26, 1990, Bratislava 1991, 246–250.
- ČEJKA, MIREK. 1992. Hodnota a význam Miklošičovy studie o negaci ve slovanských jazycích. In: *Miklošičev zbornik. Mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991*, ed. J. Toporišič et al. [= Obdobja 13]. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 255–262.
- ČEJKA, MIREK. 1994. Prání jako intencionální stav a mluvní akt. Brno – Regensburg: Habilitační práce.
- ČEJKA, MIREK. 1996. *Úvod do studia jazyka (pro bohemisty)*. Brno: Masarykova univerzita.
- ČEJKA, MIREK. 1999. Má čeština desiderativní větný modus? (K typologii tzv. pracích vět). In: *Festschrift für Klaus Trost zum 65. Geburtstag (= Die Welt der Slaven, Sammelbände, Bd. 5)*. München: Sagner, 49–56.
- ČEJKA, MIREK & LAMPRECHT, ARNOŠT. 1963. K otázce vzniku a diferenciaci slovanských jazyků. *SPFFBU* 11, 1–20.
- ČEJKA, MIREK & LAMPRECHT, ARNOŠT. 1984. Nostraticeskaja ipoteza. Sävremenno sästojanie i perspektivi. *Säpostavilno ezikoznanie* (Sofia) 9, 86–92.

- ČEJKA, MIREK & LOTKO, EDVARD. 1974, 1976². *Jazyk a jazykověda*. Praha: SPN.
- LAMPRECHT, ARNOŠT & ČEJKA, MIREK. 1974. Jazyk doby kamenné. *Věda a život* 1974, 88–91.
- LAMPRECHT, ARNOŠT & ČEJKA, MIREK. 1975a. Zamyšlení nad příbuzností jazykových rodin a nad slovníkem nostratických jazyků Illiče-Svityče. *SPFFBU* 22–23, 221–234.
- LAMPRECHT, ARNOŠT & ČEJKA, MIREK. 1975b. Indoevropské jazyky a nostratická teorie V.M. Illiče-Svityče. *Slovo a slovesnost* 36/1, 62–69.
- LAMPRECHT, ARNOŠT & ČEJKA, MIREK. 1977. Pokrok v poznání předindoevropské jazykové situace. Poznámky k Illičově-Svityčově rekonstrukci nostratického slovníku. *Slovo a slovesnost* 38/4, 344–347.
- LAMPRECHT, ARNOŠT & ČEJKA, MIREK. 1978. Co je tzv. nostratická teorie? *Universitas* 11/5, 69–71.
- LAMPRECHT, ARNOŠT & ČEJKA, MIREK. 1981. Nostratická teorie a její materiálové zdůvodnění. *SPFFBU* 29, 7–20.
- LAMPRECHT, ARNOŠT & ČEJKA, MIREK. 1992. Nostratická hypotéza. In: *Encyklopédia jazykovedy*. Bratislava.

Soupis prací Mirka Čejky publikovaných v letech 1999–2009

- (1999a) Srovnání Devotyho opisu Loutny české Adama Michny z Otradovic s původním tiskem. In: G. Zand & J. Holý (ed.), *Tschechisches Barock – Sprache, Literatur, Kultur* (= Festschrift Vintr). Wien: Peter Lang, 21–32.
- (1999b) *Adam Michna z Otradovic, Básnické dílo. Texty písní 1647 – 1661*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny (Edice a komentář.)
- (1999c) Má čeština desiderativní větný modus? (K typologii tzv. pracích vět). In: *Festschrift für Klaus Trost zum 65. Geburtstag* (= *Die Welt der Slaven*, Sammelbände, Bd. 5). München: Sagner, 49–56.
- (1999d) Práci imperativ. *Slovo a slovesnost* 60, č. 2, 117–122.
- (1999e) Rukopisný sborníček Matěje Devotyho z r. 1666: svědectví o kultuře konce 17. století na východočeském venkově. In: J. Tydlitát (ed.), *Východočeská duchovní a slovesná kultura v 18. století*. Boskovice: Albert, 34–42.
- (1999f) Práci imperativ. In: *Přednášky a besedy z XXXII. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita (teze přednášky).
- (2000) Byl Jan Amos Komenský lingvista? (Několik poznámek k dějinám české a evropské lingvistiky 17. století). In: *Přednášky a besedy z XXXIII. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, 49–50 (teze přednášky).
- (2000–01) Filosofie jazyka a jazyk filosofie u Jana Ámose Komenského (K 408. výročí narození Učitele národů). *Češtinář* XI, č. 1, 3–12.
- (2001a) recenze knihy – Ernst Hansack: Die altrussische Version des “Jüdischen Krieges”. Untersuchungen zur Integration der Namen. Monographien, Hand-, Lehr- und Wörterbücher. Herausgegeben von Klaus Trost. Band 1, Heidelberg (Universitätsverlag C. Winter) 1999. 560 s. *SaS* 62, č. 4, 295–300 (recenze).
- (2001b) Prání a práci věy. In: *Přednášky a besedy z XXXIII. běhu LŠSS*. Brno: FFMU, 54–57 (teze přednášky).
- (2002a) Adam Michna z Otradovic – jazyk a verš. In: *Přednášky a besedy z XXXV. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, 55–57 (teze přednášky).
- (2002b) překlad z angličtiny a komentář – George Lakoff and Mark Johnson: *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host (Teoretická knihovna 3). Originál: *Metaphors We Live By*. Chicago – London: The University of Chicago Press 1980, 242 s.
- (2002c) Kdyby tisíc počítačů ... *Host* 9, 40 (rubrika Zasláno).
- (2002d) Prvky historické metody v lingvistickém díle a filosofii jazyka Jana Ámose Komenského.

- In: *Historizem v raziskovanju slovenskega jezika, literature in kulture*. [= Obdobja 18]. Ed. A. Derganc Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 21–30.
- (2003) Some observations on the interaction of „global“ Latin with national languages in the 16th century (Martin Luther – Jan Blahoslav – Primož Trubar). In: *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*. [= Obdobja 20]. Ed. A. Vidovič Muha. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 507–512.
- (2004a) Jazyk mateřský a jazyk otcovský. Vztahy mezi češtinou, latinou a němčinou na přelomu středověku a novověku. In: *Život s morfémy. Sborník studií na počest Zdenky Rusínové*. Petr Karlík a Jana Pleskalová (Ed.). Brno: Masarykova universita, 35–46.
- (2004b) Alma Mater – vdova po duchu. *Host* 08, 111–112 (rubrika Ohlasy).
- (2004c) Dodatek k soupisu prací Mirka Čejky (navazuje na *SPFFBU A 37–38*, 1989–1990, 9–14). *SPFFBU, A 52*, 2004, 177–179.
- (2005) Rozvoj české gramatografie od M. Jana Husa po Josefa Dobrovského. In: *Přednášky a besedy z XXXVIII. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita (teze přednášky).
- (2006) Česká jazykověda od M. Jana Husa po Josefa Dobrovského (Rozvoj gramatografie v našich zemích). In: *Přednášky a besedy z XXXIX. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, 16–25 (teze přednášky).
- (2007a) Výchova? Vzdělání? Čert nám pomáhej! *Host* 08 (Glosy) 2007 str. 85
- (2007b) Tři výročí Theodora Čejky. *Obec Chvalčov oznamuje XXXIX*, č. 5 (září-říjen), 18–20.
- (2007c) Tři výročí Theodora Čejky. *Zpravodaj města Bystřice pod Hostýnem XXXIV*, č. 12 (prosinec), 26–28
- (2007d) K významové výstavbě Poláčkovy válečné tetralogie. In: *Karel Poláček a obraz první světové války v české literatuře. - Sborník příspěvků ze symposia, Rychnov nad Kněžnou – květen 2007*. Ed. Erik Gilk. Boskovice: Albert.
- (2008: + Eva Pallasová): Tilman Berger, *Studien zur historischen Grammatik des Tschechischen. Bohemistische Beiträge zur Kontaktlinguistik* [= *Travaux linguistiques de Brno*, Vol. 2] + Josef Vintr, *Studien zur älteren tschechischen Grammatographie* [= *Travaux linguistiques de Brno*, Vol. 3] – München (Lincom Europa) 2008, 1. sv. 85 str. + 5 map, 2. sv. 153 str. (Recenze v časopise *Slavia*, vyjde 2009).

V elektronické podobě:

Josef Dobrovský: *Deutsch-böhmisches Wörterbuch I-II*. Praha (Herrl) 1821. Edice (spolueditor D. Lehečka). In: *Vokabulář webový, Nezapojené zdroje*. ÚJČ AV ČR, Praha, 2006–2009.
<http://gebauer.ujc.cas.cz/nezapojene.aspx?idz=DDBW>

V tisku:

- Poláčkovi lidé a válka. (K významové výstavbě válečné tetralogie). In: *Sborník Literárněvědné společnosti AV ČR za rok 2007*. Ed. O. Richterek. (V tisku)
- Grammatikschreibung als Kodifikation der Standardsprache bei Tschechen und Slowaken. In: P. Kosta et al. (Ed.): *Slavische Sprachen. Ein internationales Handbuch*. Berlin – New York: Walter de Gruyter. *Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft*. (V tisku)
- (spolueditorka H. Krmíčková) Jakoubek ze Stříbra: *Dvě utrakvistická díla (O Boží krvi, Zpráva, jak Sněm konstanský o svátosti večeře Kristovy nařídil)*. Brno: Vydavatelství MU. Spisy FF MU. Edice a komentář. (V tisku, vyjde 2009)
- (spolueditorka Hana Bočková) Jan Blahoslav: *Čtyři menší spisy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Česká knižnice. Edice a komentář (Připraveno k tisku)

Václav Blažek
 blazek@phil.muni.cz